

Skans
Glimåren

Kennil Björkstén
1933

3806

Föremål i Graven.

På 1880-talet levde inom Östsvens
folk en äldre kvinna ^{som} allmänsligen
brukade "klä liken" i familjerna.

Dävid sökte hon alltid taga reda på hu-
ruvida den avlidna och då särskilt beträf-
fande kvinnorna, hade någon särskild älsk-
lings sak såsom brud- eller konfirmationsgåva,
brudlöja, klett, silkesjalotti eller dylikt gam-
malt och sålunda av följa värde för de efter-
levande, men så mycket mer för den döda.

Någon sådan sak lades merendels i kistan.

"Ty man visste aldrig" troddes det, "om inte
sådana händelser kunde inträffa även på
hinsidan gravens förlåt, som kunde göra
det önskligt för den avlidna, att åter vilja
pryva sig med minnes- och brudegävor."

Mången gång voro de efterlevande familjemedlemmarna av olika åsikter, beträffande dessa gamla "hedriska bruks" iakttagande i det att somliga av dem eller utomstående föreslogo den till efterrättelse vid dödsfallet, under det andra avrådde eller förbjödo sådant skrock. Vid ett sådant tillfälle i slutet av 1890-talet, vid vilken begravning jag var närvarande (upptecknaren) var det frågan om att en flaska brännvin skulle läggas i den gamle f. d. alltid kraftfulla odalmannens kista "till att stycka sig med på gården". De yngre i familjen avrådde dock därifrån, så det är tvivelaktigt hurvida det skedd eller ej. Mången trodde att det gick den döde illa, om han ej fick något med sig i graven, vadan mången lade i smyg till en älskad make t. c.

Glimåkra
fm.

Vatten efter barnsängskvinnor
fick man ike slå ut på marken eller
under bar himmel, ty om så skeddde blev
barnaföderskan "gastakryst" och svår sjuk-
dom (barnsängsfeber) och ofta död blev
följden.

För att skydda det nyfödda barnet för
masjukan = engelska sjukan, skulle man straxt
efter barnets födelse, om halsen på den lille
binda en hemmaspunnen sytråd / lintråd,
på vilken man knutit 9 knutar (det fanns
nämligen nio sorters engelska sjuka) och
det "halsbandet" skulle sitta tätt dess tråden
"rutnade" bort eller slets upp.

För att hindra trollen från att byta ut bar-
net mot en "bortbyting" (arg, led, kinkig) skulle jora-
morn fästa stål / stoppnål, etc. i svepningen, att kvar-
sitta.

Innan Gudmodern gav sig av till kyrkan eller prästgården för att döpa barnet skulle hon för att rugen inte skulle råka ut för något trollyg, läsa över honom "fader vår" och "vålsignelsen" och för att barnet skulle få starka tänder, kastade hon sig så med barnet i famnen på knä vid spisen och bet i kaminen med sina egna tänder.

Bot för fallandesjukan

Vid slakt av en gris skulle den sjuke passa på och lägga sig över och fatta om griseus kropp, och vara mol fyst, just då grisen tog de sista dödsrykningarna, de sista andtagen och sträckningarna. Det antogs nämligen att modern varit med om slakt, då hon burit barnet i moderlivet, och åsett djurets dödskamp, och att detta varit orsaken till sjukdomen.

Skåne
Göinge
Glimåkra
8/1932

3806

En gammal
skr. om skåne personer

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

Rinderöds fr
Gårds H. d
Skåne.

Bäl eller vädhojor.

Där stora vägen går över ds sk. Geta-
ryggarna på Rinderödsåsen i närheten av
Rinderöd finnes ett hål, där en gång i
tiden en lantman kört utförden ett tio-
tal meter höga slänten, vänt och slagit
ihjäl sig. "Sånu i våra dagar" berättar min
sagesman, smeden Anton Nilsson, Glimåkra,
"bruka körande (och väl även gående) hava
ris eller pinnar med sig, dem de vid förbi-
färden kasta på höjen, för att gästen
skulle ha dessa pinnar att lysa för
dem som kastade för att de inte skulle
komma i olycka i mörka nätter, i likhet
med vad som hänt den vnkomme."

Här har således folk en annan tanke beträf-
fande kastandet, och synes ett vänskapsförhållande

snarare än fiendskap vara råbände mellan
gäst och resandena, särskilt de, som affrade
en skänk till bålet, vilket således tänkes
vara gästens fördran, för ett fredliga för-
hållandets fortsatta förekommandet emellan
honom och de levande.

Beträffande frågan "att kasta sten
eller prunnar på bålet för att skrämma
gästen", så var det ju det rådets min far
(upptecknarens far) gav mig, då jag i min
barndom visade mig mycket rädd för att
i mörker gå förbi ett bål å Nybygdens ägor
(såsom jag förut berättat): "Tåg en träpp och
kasta på gästen, så förs han inte ta dig
utan du skrämmer honom i stället", sa han.

(Min far var hantver. Frans Jörtest. Ekhuett i
F. 1843.
Berkneds socken, Farfar Fänjukare C. J. Jörtest. F. 1802.
Skriv endast på denna sida! / församlingens.

Arkived fr
A. Göinge h.d

Offer mot sjukdomar.

"Mellan Vä och Skepparstöv ligger en märklig "offersten," kallad Wätterstenen, och omkring vilken finnes en håla, där vattnet nästan aldrig tar slut. I denna håla och i dess vatten bruka ännu i våra dagar folk från när och fjärran tvätta sig för att, såsom de tro, finna bot mot vissa sjukdomar, särskilt hudutslag. (Vattnet är oftast grönt och tjockt och smutsigt och illaluktande, men detta avskräcker inte utan anses värmas vara så mycket mera hälsobringande.)

Här offeras ofta pengar i halan av de botsökande till vätterna eller de makter som tros giva vattnet dess hälsokrafter. Och det anses i orten vara mycket förligt att tillägna sig dessa påminingar ty då få de sjukdomarna."

Bot av sjukdomar

"En gång hade jag under stenarbete fått "knarren" i handleden, d. v. s. handleden värkte och knarrade, då jag böjde densamma, emär någon sena sträckts. Men Skatte-Pella-Lissa i Årkeneds fr. botade min sjuka hand sålunda. Hon hade tre st. tarrstiekar på köps-träckeln och tog en nya och avhögg en i sender yttrande vid det hon avhögg den första: "Nu huggen." (vid avhuggandet av andra) "jag." och i det hon avhögg den tredje stiekan: "knarren av." under det jag samtidigt skulle yttra "ja!" Därefter skulle jag gå hem, men under hem-färden varken säga något eller vända mig om, ty i så fall förtogs verkan av den klokas locus poeus." Berättat av Bildhuggaren Carl Svensson, Glimåkra.

8.

Bot för
"knarren."

Spåne
O. Örnge
Glimskär 9. Österned

3806

Carl Gustaf
Herrn Olof Palmers

Människans Vård."

Detta uttryck har jag hört i något
olika bemärkelser. T. ex. "Det synes att vi
ha en vård, som både lockar och ibland
rent av tvingar oss att hålla oss borta
från olycksplatsen," såsom jag hörde min
far många gånger säga, då t. ex. någon blivit
inbesparad en olycka, ja, dödsolycka på grund
av att något inom en litet som sagt en att
man icke skulle gå med på resan, på
arbetet, på festen eller vad det nu var
där olyckan skedd. Jag har hört många be-
rätta att de själva såväl som andra up-
levat att en röst inom dem rent av
ropat: "Res inte!" "Följ icke med!" "En olyc-
ka händer dig om du far!" o. s. v. Och t. o.
m. har jag själv haft sådana förmannelser.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

Människans vård.

Hvad detta är som sålunda liksom till-
ropar oss ett "giv akt" anse somliga vara
"ett sjätte eller sjunde" sinne inom oss
själva. Människans "Ka" (såsom de gamle
egyptierna kallade själen), men härvidlag
icke själen. Andra trodde att det kunde
vara en annan, en avliden eller t. o. m. en
långt avlägsen, levande, mycket god väns
"Ka", som ser i framtiden och åtminstone
vad den levande vännen beträffar, orned-
vetet varnar och råder och sålunda
blir ^{en} väns "vård." Vården visade sig också
ibland för vännen i slöj- eller dinge-
start och gav varsel och förbud och i-
bland kunde den på långt avstånd, såsom
det tycktes, ropa ut ett "akta dig" liksom ett eko.

En spökeberättelse

På Abbeus myra i Orkeneds socken
 punkom för många år sen en man, kal-
 lad "Hökken", utan att den punkomms
 bland myrens gungfly kunde upphittas.
 Om nätterna spökade anden förskräck-
 ligt, i det ljus och bloss lyfte på myren
 och för drifsån och till hemmet, som låg
 ett stycke från myren, samt orsakade
 buller och dån och oro i husen i sitt
 forna hem. Familjemedlemmarna hämtade
 då kloke-Falk från Småland som skulle
 frammana den död för att utfråga kon-
 om "var hans ande hämmat och vad
 som kunde göras för att densamma
 skulle finna ro."

Gubben Falk frammanade också

Släkens ande dävid denna yttelse:

"Min ande vilas i min kropp till
den allmänna domen!"

Emellertid blev det lugnare där-
efter åtminstone i hemmet, iky all
"trollkarlen" Falk manade den fred-
löse anden till vila och ro.